

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Συνεδρία 17^η τῆς 22^{ας} Ἰανουαρίου 1925.

Προεδρεία κ. Ριχάρδου Καραμαλίκη.

Ὁ ἑταῖρος κ. Ἰωάννης Τορναρίτης ὠμίλησε «περὶ τινων φόρων ἐν τῷ βυζαντινῷ κράτει». Ἀρχόμενος τῆς ἀνακοινώσεώς του ὁ ὁμιλητὴς εἶπεν ὅτι ἐκ τῶν Βυζαντινῶν φόρων τρεῖς, ὁ κεφαλικὸς (*capitatio plebeja*), τὸ καπνικὸν καὶ τὸ ἀερικὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ συνεξετασθῶσιν, ἀφ' οὗ μάλιστα πάντες σχεδὸν οἱ ἐρευνηταὶ τοὺς συνδέουσιν.

Ὅπως ὁ Καλλιγᾶς ταυτίζει καπνικὸν καὶ ἀερικόν, ὁ Lingenthal θεωρεῖ τὸν καπνικὸν ἐξέλιξιν τοῦ κεφαλικοῦ, ὁ δὲ Vassilievskij ταυτίζει κεφαλικὸν καὶ ἀερικόν.

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων φόρων ὁ κ. Τορναρίτης, ἠλλεῖψει χρόνου, ἐξήτασε μόνον τὸν κεφαλικὸν καὶ τὸν καπνικόν.

Ἀφ' οὗ ἐξήγησεν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου τῶν Ῥωμαίων, τὴν νομικὴν ἔννοιαν τοῦ κεφαλικοῦ καὶ ἑγγείου φόρου, ἀνέλυσε κατόπιν τὸ *jus Italicum*, τὸ ὁποῖον μᾶς δίδει νὰ ἐννοήσωμεν τίνες τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ κράτους ἦσαν ὑπόχρεοι εἰς κεφαλικὸν φόρον. Ἀνέφερεν ἔπειτα τὰς διαφορὰς περὶ κεφαλικοῦ φόρου γνώμας τοῦ Γίββωνος, Γοδοφρείδου, Mommsen, Sawigny, Seek, Lingenthal καὶ Leo καὶ ἐξήτασεν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Θεοδοσιανοῦ κώδικος, τῶν Πανδεκτῶν καὶ ἐπιγραφῶν, τίς ἢ ἀκριβὴς ἔννοια αὐτοῦ, τίνες αἱ παραλλαγῆί του, ὡς καὶ ποῖα ἢ κατὰ διαφορὰς ἐποχὰς ἐφαρμογὴ του.

Ὁ κ. Τορναρίτης, στηριζόμενος ἐπὶ ὀρισμένων διατάξεων, φρονεῖ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Vassilievskij, καὶ συμφωνῶν τῷ Lingenthal, ὅτι ὁ καπνικὸς φόρος προῆλθεν ἐκ τοῦ κεφαλικοῦ, τὴν γνώμην του δὲ ταύτην ἐνίσχυσε διὰ τῆς προσαγωγῆς πειστικωτάτων μαρτυριῶν.

Ὅτι ὁ καπνικὸς κατηγορήθη ὀριστικῶς ἐπὶ Τσιμισκῇ, ὡς φρονεῖ ὁ Lingenthal, δὲν ἐδέχθη, ὑποστηρίξας ὅτι ἡ κατάργησις αὕτη ἀπετέλει προσωρινὴν μόνον ἀναστολήν αὐτοῦ. Ὅτι καὶ μετὰ τὸν Τσιμισκὴν εἰσεπράχθη καπνικὸς ἀποδεικνύουσι πολλὰ κείμενα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ τοῦ Χωνιάτου, ἢ Πεῖρα τοῦ Εὐσταθίου καὶ πολλὰ χρυσόβουλλα.

Τελευταίων ὁ ἀνακοινῶν ἐξήγησε τὴν ἔννοιαν καὶ φύσιν τοῦ καπνικοῦ, ἀναπτύξας ἰδίαν θεωρίαν, καθ' ἣν οὗτος δέον νὰ παραλληλισθῆ πρὸς τὸ *temerarium* τῆς Ρώμης καὶ νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀναγκαστικὸν πολεμικὸν δάνειον, τοῦ ὁποίου χρεωλυτικὴ μορφή εἶναι ἡ ἐν καιρῷ νίκης καὶ εὐπραγίας ἀναστολή του, ὑπὸ τινὰ δὲ ἔννοιαν καὶ οἱ βυζαντινοὶ «κουφισμοὶ» καὶ «συγχώρησις δημοσίων λοιπάδων», περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλοῦσιν αἱ Νεαραὶ καὶ οἱ Χρονογράφοι.

Ἐν ἐπιλόγῳ ὑπεστήριξεν ὅτι ἀλλαγῶ καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ἐπαχθὲς δῆθεν φορολογικὸν σύστημα τοῦ βυζαντινοῦ κράτους δέον νὰ ἀποδοθῆ ἡ αἰτία τῆς καταρρέουσας αὐτοῦ καὶ ὅτι εἶναι καιρὸς πλέον νὰ μελετηθῶσι βαθύτερον τὰ βυζαντινὰ πράγματα.

Συνεδρία 18ῃ τῆς 31ης Ἰανουαρίου 1925.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Παντελῆς Ζωγράφος ὠμίλησε περὶ τῶν ἐν Μυστρᾷ τοιχογραφιῶν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (Μητροπόλεως) καὶ Ἀφεντικοῦ ἀπὸ τεχνικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἀπόψεως.

Ὁ ἀνακοινῶν, ἀφ' οὗ διέλαβεν ἐν συντόμῳ περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τοπογραφίας τοῦ Μυστρᾶ, ἐξήτασε τίνες τεχνῖται καὶ πότε ἐργάσθησαν εἰς τοὺς δύο ἀνωτέρω ναοὺς, ὡς καὶ τίνα τρόπον ἐργασίας μετεχειρίσθησαν, ἀπέδειξε δὲ ὅτι ἐργάσθησαν οὗτοι κατὰ τὸν συνήθη εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους τρόπον τῆς ζωγραφίας καὶ πηκτογραφίας.

Μετὰ ταῦτα ἐξῆρε τὴν ἁρμονίαν ἐν τῇ συνθέσει τῶν χρωμάτων τῶν διαφόρων τοιχογραφιῶν καὶ ἐπιστοποίησεν ὅτι οἱ ἁγιογράφοι ἠκολούθησαν ἐν τῇ ζωγραφίῳ τῶν διαφόρων τοιχογραφιῶν τὸν ἀνθρωπομετρικὸν κανόνα τῶν ἀρχαίων, ὃν περιγράφει, ἐκ παλαιότερων παραλαβῶν πηγῶν, Διονύσιος ὁ ἐκ Φουρνᾶ, διαιρῶν τὸ ἀνθρώπινον σῶμα εἰς ἑννέα μέτρα ἢ αὐγά.

Ὁ κ. Ζωγράφος ἐξῆρεν ἐπ' ἴσης τὴν πρωτοτυπίαν τῶν τεχνιτῶν τούτων, τῶν πιθανῶς ἐκ Κων/πόλεως ἐλθόντων, ὡς πρὸς τὴν σύλληψιν καὶ ἐκτέλεισιν τῶν συνθέσεων, ἐκ τῶν ὁποίων δύο, τὴν παράστασιν τῆς Ἁγίας Τριᾶδος (Ἁγίος Δημήτριος) καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ Παχωμίου προσφέροντος τὸν ναὸν εἰς τὴν Θεοτόκον, λεπτομερῶς ἀνέλυσεν.

Ὁ ὁμιλητὴς παρηκολούθησε τοὺς ἐν Μυστρᾷ ἐργασθέντας ζωγράφους καὶ εἰς ἄλλα κέντρα τῆς Λακεδαίμονος καὶ μάλιστα εἰς τὰ Χρύσαφα καὶ τὸ Γεράκι, ἐκ τεχνικῶν δὲ λόγων ὁρμώμενος ἀπέδειξεν ὅτι αἱ ἐν τοῖς εἰρημένοις κέντροις τοιχογραφίαι εἶναι σύγχρονοι πρὸς τὰς τῆς μητροπόλεως τοῦ

Μυστρᾶ καὶ ἐπομένως οἱ ταύτας καλλιγραφήσαντες εἰργάσθησαν, συμφώ-
 νως πρὸς τὴν κτιτορικὴν ἐπιγραφὴν τῆς μητροπόλεως, κατὰ τὸ ἔτος 1292.

Ἐν τέλει εἶπεν ὅτι οἱ ἐν Μυστρᾷ ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Μιχαὴλ Η΄,
 Ἀνδρονίκου Β΄. καὶ βραδύτερον ἐργασθέντες εἶναι πολὺ ἀνώτεροι τῶν ζω-
 γράφων ἥς πρώτης ἀναγεννήσεως.

Τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα κατέστησεν ὁ ρήτωρ σαφέστατα διὰ τῆς ἐπι-
 δείξεως πλείστων εἰκόνων ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τόπου ἀντιγραφεισῶν, ἐν αἷς καὶ
 μιᾷς τοῦ Γερακίου (Ἀγίου Νικολάου) παριστώσης Μαρίαν τὴν Αἴγυπτίαν,
 ἧς ἡ ἔκφρασις δεικνύει ἐν ταῦτῳ καὶ τὴν πρῶν ἁμαρτωλὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν
 μετανοοῦσαν ¹⁾).

Συνεδρία 19ῃ τῆς 14ῆς Φεβρουαρίου 1925.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Σταῦρος Πλακίδης ὠμίλησε περὶ τῆς ἐν Τραπεζοῦντι
 Ἀκαδημείας τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν κατὰ τὸν Μεσαίωνα.

Ὁ ὁμιλητὴς, μετὰ σύντομον ἀνασκόπησιν τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τῶν
 κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον περὶ τὰ φυσικὰ, μαθηματικὰ καὶ τὴν ἀστρο-
 νομίαν ἀσχοληθέντων, ἐξήτασε ποίαν θέσιν κατεῖχεν ἡ σπουδὴ τῆς ἀστρο-
 νομίας ἐν τῇ καθ' ὅλου πνευματικῇ ζωῇ τῶν βυζαντινῶν, πότε ἤρχισε νὰ
 καλλιεργῆται αὕτη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ὡς ἐπιστήμη, καὶ τέλος εἰς τίνα
 κέντρα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους κατ' ἐξοχὴν ἤκμασεν. Ἐν τῶν τοιούτων
 κέντρων ὑπῆρξε, κατὰ τὸν κ. Πλακίδην, καὶ ἡ Τραπεζοῦς, ἔνθα ἀπὸ τοῦ
 Ζ' αἰῶνος ὑπῆρχε σχολὴ εἰδικὴ θετικῶν ἐπιστημῶν, ἐν ἣ ἐδίδαξαν οἱ Τυ-
 χικός, Κωνσταντῖνος ὁ Λυκίτης καὶ ἄλλοι.

Ἡ σχολὴ αὕτη εἶπεν, ὅτι εἶχεν ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἀγίου
 Εὐγενίου καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς ἐπὶ Ἀννης τῆς Ἀναχουτλοῦς,
 εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Ὁ ὁμιλητὴς ἔκαμιν ἐπ' ἴσης εἰδικὸν λόγον περὶ τοῦ παρ' ἀμφοτέ-
 ραις ταῖς μοναῖς πυργοειδοῦς κωδωνοστασίου, τὸ ὁποῖον φρονεῖ ὅτι ἐχρη-
 σίμειεν εἰς τοὺς διδάσκοντας καὶ μαθητὰς αὐτῶν ὡς ἀστρονομικὸν παρα-
 τηρητήριον.

Εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τῆς ἀνακοινώσεώς του ἀνέπτυξε πῶς αἱ θετι-
 καὶ ἐπιστῆμαι μετεδόθησαν εἰς τοὺς Ἀραβας καὶ δι' αὐτῶν εἰς τοὺς Ἰσπα-
 νοὺς καὶ τὴν Δυτικὴν ἔπειτα Εὐρώπην, καὶ πῶς διὰ τῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν

¹⁾ Ἡ ἀνακοίνωσις ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ ἐφημερίδι τῶν Ἀθηνῶν «Ἐραδυνῆ» ἐν ταῖς
 φύλλοις τῆς 4ῆς, 11ῆς καὶ 18ῆς Φεβρουαρίου 1925.

μετὰ τὴν ἄλωσιν καταφυγόντων Ἑλλήνων λογίων μετεδόθησαν εἰς τοὺς δυτικούς λαούς, οὔτινες οὕτω τὰ πρῶτα σπέρματα τῶν ἀστρονομικῶν αὐτῶν μελετῶν εὗρον εἰς τὰς παραδόσεις τῶν Ἑλλήνων διδασκάλων. Δὲν εἶναι μάλιστα ἀπίθανον, προσέθηκε, καὶ ὁ μέγας Κοπέρνικος, ὁ ὁποῖος τὴν ἀστρονομίαν ἐν Ἰταλίᾳ ἐσπούδασε, νὰ ἐπηρεάσθῃ ἐκ τῶν διδαγμάτων τῶν βυζαντινῶν σοφῶν καὶ καθ' ὄλου τῆς βυζαντινῆς ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης.

Συνεδρία 20ῆ τῆς 26ῆς Φεβρουαρίου 1925.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλου.

Ὁ ἐκ τῶν ἐταίρων Πανοσιολογιώτατος κ. Ζαχαρίας Λιανᾶς ὤμιλησε περὶ τῶν χαιρετισμῶν τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς Ἀκαθίστου ἑορτῆς.

Ὁ ἀνακοινῶν, ἀπ' οὗ ἐμνημόνευσε συντόμως τῆς κτίσεως καὶ τῆς δι' ἔγκαιρίων καθιερώσεως τῆς Κων/πόλεως, ὡς καὶ τῶν διαφόρων πολιορκιῶν αὐτῆς ὑπὸ βαρβάρων καὶ τῶν σχετικῶν ἐπὶ τῇ διασώσει τῆς δοξολογιῶν πρὸς τὴν Θεοτόκον, ἀνέλυσε κατόπιν τό τε Κοντάκιον τῶν χαιρετισμῶν τὸ ὑπὸ τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ μελωδοῦ συντεθὲν καὶ τὸ ποίημα τοῦ Κανόνος Ἰωσήφ τοῦ ὑμνογράφου «Χριστοῦ βίβλον ἔμψυχον», καὶ κατέληξεν εἰς τὰ ἐξῆς συμπεράσματα.

1) Οἱ χαιρετισμοὶ τῆς Θεοτόκου, οὔτινες ψάλλονται κατὰ τὸ ἐσπέρας τῆς Παρασκευῆς τῶν τεσσάρων πρώτων ἑβδομάδων τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, εἶναι τεσσαρα τμήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου.

2) Ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου, ὅστις εἶναι εὐχαριστήριος δοξολογία, ἐθεσπίσθη ἐπὶ Ἡρακλείου, ἐξ ἀφορμῆς τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως διὰ τῆς προστασίας τῆς πολιούχου Θεοτόκου ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ 626 μ. Χ. γενομένης πολιορκίας ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν, καὶ ἐωρτάζετο ἐν ἀρχῇ κατὰ τὴν παννυχίδα τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

3) Ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀκαθίστου Δοξολογίας ἐχωρίσθη ἀπὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Πατριάρχου Φωτίου διὰ λόγους ἐθνικούς, καὶ ἀπετέλεσεν ἰδίαν αὐτοτελῆ ἑορτήν, ἣτις ἐτάχθη νὰ ἐορτάζηται κατὰ τὸ Σάββατον τῆς ἑβδόμαδος τῶν Νηστειῶν. Πολλὰ δὲ τροπάρια τῆς ἑορτῆς ταύτης ὄντα κοινὰ καὶ τὰ αὐτὰ μὲ τὰ τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ μαρτυροῦσι περὶ τοῦ ἄλλοτε συνεορτασμοῦ τῶν δύο ἑορτῶν.

4) Οἱ ὕμνοι τῆς Ἀκαθίστου Δοξολογίας εἶναι κυρίως δύο· α') τὸ Κοντάκιον τῶν Χαιρετισμῶν καὶ β') τὸ ποίημα τοῦ Κανόνος «Χριστοῦ βίβλον ἔμψυχον». Καὶ τὸ μὲν Κοντάκιον τῶν Χαιρετισμῶν εἶναι Κοντάκιον τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ποιηθὲν ὑπὸ Ρωμανοῦ τοῦ μελωδοῦ ἐξ ἀφορμῆς

τῶν ἀφρέσεων, μετὰ τὰς Νεστοριανικὰς ἔριδας τ. ἔ. μετὰ τὸν θρίαμβον τῶν περὶ τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς Θεότητος τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ θεολογικῶν συζητήσεων καὶ τὴν τελείαν καταδίκην τοῦ Νεστορίου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ ἐν ταῖς Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις, τὸ δὲ ποίημα τοῦ Κανόνος ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ ὑμνογράφου Ἰωσήφ ἀποκλειστικῶς πρὸς ὑμνολογίαν τῆς Ἀκαθίστου ἑορτῆς, ὡς αὐτοτελοῦς ἑορτῆς.

δ) Τὸ Κοντάκιον τῶν Χαιρετισμῶν ἐποιήθη μὲν ἀρχικῶς διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἐχρησιμοποιήθη δὲ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀκαθίστου Δοξολογίας ὡς ἐπίκαιρος ἐγκωμιαστικὸς ὕμνος τῆς Θεοτόκου. Διὰ τοῦτο ὡς Κοντάκιον μὲν τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἔχει προσόμιον «Τὸ προσπαχθὲν μυοτικῶς», ὡς Κοντάκιον δὲ τῆς Ἀκαθίστου ἑορτῆς ἔχει προσόμιον τὸ ταύτῃ προσοιδιάζον ἰοῦριον «Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια κ.τ.λ.»

Συνεδρία 21ῃ τῆς 7ῆς Νοεμβρίου 1925.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Γ. Ἀρβανιτάκις ἔκαμεν ἀνακοίνωσιν, ἧς τὸ θέμα ἦτο «Λιδάγματα ἀπὸ τὸν μωσαϊκὸν χάρτην τῆς Μαδηβᾶς». Ὁ ρήτωρ, ὅστις ἐξήτασε πρῶτος τὸν ἐν Μαδηβᾶ εὐρεθέντα μωσαϊκὸν χάρτην τῆς Παλαιστίνης καὶ ἐξωγράφησεν ἑγχρωμον αὐτοῦ εἰκόνα ἀποκειμένην ἐν τῇ Πατριαρχικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Ἱεροσολύμων, ὑπεστήριξεν ὅτι οὗτος εἶναι προγενέστερος τοῦ ΣΤ'. μ. Χ. αἰῶνος καὶ ἔργον διαφωτίζον ἡμᾶς περὶ τῆς χαρτογραφικῆς τέχνης, τῶν προσπτικῶν ἀντιλήψεων καὶ τῆς ἀγιογραφικῆς τοπογραφίας τῶν χρόνων τοῦ καλλιτέχνου. Σήμερον, εἶπεν, ἡ περὶ τῆς κατοχῆς τῶν προσκυνημάτων πάλι ἐπιρεάζει μεγάλως τὴν ἐπιστημονικὴν εἰλικρίνειαν τῶν κληρικοφρόνων Παλαισινολόγων, διὰ τοῦτο εἶναι πολῦτιμος ὁ χάρις αὐτός, ἅτε δεικνύων ποία τῶν ἀντιμαχομένων παραδόσεων περὶ τῆς θέσεως τοῦ Α ἢ Β μνημείου εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα. Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ διῶχρισμοῦ του ὡς παράδειγμα ἔλαβε τὴν θέσιν ἔνθα ἔκειτο ὁ οἶκος τοῦ Ζαχαρίου καὶ τῆς Ἐλισάβετ, ἣν οἱ ἐρευνῆται τοποθετοῦσι πρὸς Δ. τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐν ᾧ ὁ χάρτης πρὸς Ν. μεταξὺ Βήθλεεμ καὶ Χεβρών, ὀρθῶς δὲ ὡς ἀπέδειξεν, ἀναιρέσας πάσας τῶν ἀντιπροσυνόντων τὰς γνώμας.

Ἐν τέλει ὁ κ. Ἀρβανιτάκις ἐτόνισε τὴν ἀνάγκην, ὅπως τὸ Ἑλληνικὸν κράτος διορίσῃ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀρχιμολογικὸν ἀκόλουθον, ἱκανὸν νὰ παρακολουθῇ τὰς ἐρεῦνας, αἵτινες νῦν μὲ τὴν Ἀγγλικὴν κατοχὴν διεξάγονται πολλαχοῦ τῆς χώρας καὶ εἰς μεγάλην κλίμακα.

Συνεδρία 22^α τῆς 21^{ης} Νοεμβρίου 1925.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Φαίδων Κουκουλῆς ἔκαμεν ἀνακοίνωσιν περὶ τῶν ἐπιθέτων τῆς Παναγίας. Ἄφ' οὗ ὁ ὁμιλητὴς εἶπεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ἐπιθέτων τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ ἀνέφερε τίνες ἐκ τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν ἠσχολήθησαν μὲ τὴν συλλογὴν καὶ κατάταξιν ὑλικοῦ ἀφορῶντος εἰς τὰ ἐπίθετα τῆς Παναγίας καὶ τὸν εἰκονογραφικὸν αὐτῆς τύπον, ἐπραγματεύθη ἔπειτα α') περὶ τῶν ἐπιθέτων τῶν ἁγίων καὶ δὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ β') τῶν τῆς Παναγίας, ἅτινα διήρесе εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας. Εἰς τὴν πρώτην τῶν κατηγοριῶν τούτων κατ' αὐτὸν καὶ ἄλλους ἐρευνητὰς ὑπάγονται τὰ ἐπίθετα τὰ σχηματισθέντα 1) ἀπὸ ἰδιοτήτων τῆς Παναγίας (Πανάχραντος -- Ἐλεοῦσα — Παρηγορίτισσα) 2) ἀπὸ τοῦ εἰκονογραφικοῦ αὐτῆς τύπου (Γλυκοφιλοῦσα—Γαλακτοτροφοῦσα—μανδηλοῦσα) 3) ἀπὸ τοῦ κτίτορος (Καμπαναρεῖα — Κυμινιώτισσα) 4) ἀπὸ γενομένων θανάτων (Ἄναφωνήτρια—Τριχεροῦσα) 5) ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ἑορτῆς (Μεσοσπορίτισσα [21 Νοεμβρίου] Δεκαπεντοῦσα [15 Αὐγούστου]) 6) ἀπὸ τῆς θέσεως, ἐν ἣ κεῖται ὁ ναὸς ἢ ἡ μονὴ ἢ εἰκὼν (Καστρινή—Θεοσκέπαστη—Περασιὰ—Πορταρεῖα) καὶ 7) ἀπὸ τοῦ σχήματος τοῦ ναοῦ (Τουρλωτή).

Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν ὑπάγονται, κατὰ τὸν ἀνακοινῶντα, τὰ ἔχοντα τὰς καταλήξεις—ίτισσα—(ι)ώτισσα—(ι)ανή—οῦσα—οὔ και—έα (εἰ) τὰς δηλούσας ἢ τὸν τόπον, ἐν ᾧ λατρεύεται ἡ Παναγία ἢ ἰδιότητος τῆς Θεοτόκου (Ἄθηνιώτισσα—Παρηγορίτισσα) ἢ καὶ τὸν κτίτορα ἀκόμη.

Ἐφαρμόζων δ' ὁ κ. Κουκουλῆς ὅσα γενικώτερα ἀνέπτυξε περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν τὰ ἐπίθετα ταῦτα συνέστησαν ὡς καὶ τῶν πηγῶν ὅθεν ἠρύσθησαν (κυρίως παρακλητικῶν κανόνων, Θεοτοκίων, ὕμνων πρὸς τὴν Παναγίαν, ὕμνων τῆς ἀκαθίστου δοξολογίας κτλ.) παρηκολούθησε χρονικῶς καὶ ἠρμήνευσε τὰ ἐξῆς ἐπίθετα: Παναγιὰ—Γιάτρισσα—Ἰαματικὴ—Ἀρμενοκρατοῦσα—Χρυσογαλατοῦσα—Ἐπίσκεψις—Ἡλιόκαλος—Πορταρεῖα—Θαλασίτρα—Καλοταρίτισσα—Μεσοσπορίτισσα. Τὰ πολυάριθμα τῆς Παναγίας ἐπίθετα μὲ τὸ χρυσο—ὡς πρῶτον συνθετικὸν λ. χ. Χρυσοσπηλαιώτισσα—Χρυσοχερεῖα—Χρυσοπαντάνασσα κτλ. ἠρμήνευσε ὡς δηλοῦντα τὴν καλλονὴν τῆς Παναγίας, ἀφ' οὗ τὸ χρυσοὺς καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας παρελαμβάνετο παρ' ἡμῖν πρὸς δῆλωσιν τοῦ ὄραίου πβ. τὸ ἀρχαῖον χρυσοῦ Ἄφροδίτη, τὰ μεσαιωνικὰ πρόσωπον χρυσόν, τὸ σημερινὸν χρυσοδάχτυλος—χρυσωραῖος κλπ.

Ὁ κ. Κουκουλῆς, ἀφ' οὗ ἐξήρε τὴν σπουδαιότητα, ἣν ἔχουσι τὰ ἐπί-

θετα τῆς Παναγίας διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ θρησκευτικοῦ βίου, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς λαογραφίας τῶν μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων Ἑλλήνων, εἶπεν ὅτι πολλὰ τῶν ἐπιθέτων τῆς Παναγίας, ἀποσπασθέντα, ἀπετέλεσαν παρ' ἡμῖν ἰδίας ἀνυπάρκτους ἀγίας. Οὕτω π. χ. φέρεται νῦν Ἁγιά Ἐλεοῦσα (κυρίως Παναγία ἢ Ἐλεοῦσα), Ἁγιά Πακοῦ ἢ Ἀποκοιὴ (κυρίως Παναγία ἢ Ἐπακούουσα) Ἁγιά Θαλασσινή (Παναγία ἢ Θαλασσινή) Ἁγιά Κυρά (μήτηρ Θεοῦ ἢ Κυρία) κ. ἄ.

Συνεδρία 23ῃ τῆς 12ης Δεκεμβρίου 1925.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Ἰωάννης Βογιατζίδης ἀνεκοίνωσε σημεία τινα ἐκ τοῦ ἔργου του «Ἡ βασιλεία Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου» τοῦ συγγραφέντος ἐπὶ τῇ βάσει νέων πηγῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ περιληφθῶσιν ἐν τῷ Γ'. τόμῳ τῶν Παλαιολογείων καὶ Πελοποννησιακῶν τοῦ Σπ. Λάμπρου, ἅτινα ἐκδίδει ἐκ τῶν καταλοίπων ἐκείνου.

Τὰ ἄγνωστα ἢ ἀμφιβαλλόμενα μέχρι τοῦδε σημεία, ἅτινα ἀνέπτυξεν ὁ ὁμιλητὴς ἦσαν τὰ ἑξῆς:

1) ὅτι ὁ Μανουὴλ ἐνεργῶς μετέσχε τῆς παρὰ τὴν Νικόπολιν μάχης τῶν Εὐρωπαίων κατὰ τῶν Τούρκων τῷ 1396, τὸ μὲν διὰ τῆς ἀνακοινώσεως τῆς ἀκολουθητέας κατὰ τὴν μάχην τακτικῆς, τὸ δὲ διὰ τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, ὃν διαρκούσης τῆς μάχης, ἀπέστειλεν εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν, ἵνα συνεργασθῇ μετὰ τοῦ Βενετικοῦ.

2) ὅτι τῷ ὄντι μετὰ τὴν ἦταν ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας Σεγιμοῦνδος ἀπεσώθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου συνητήθη μετὰ τοῦ Μανουὴλ.

3) ὅτι τῷ 1399 δὲν ἐπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Βαγιαζήτῃ ἢ ἀντιβασιλείᾳ Ἰωάννου τοῦ Ζ'. καὶ ὅτι ὁ ἀποκλεισμός τῆς Κων/πόλεως εἶχεν ἀρθῆ διὰ τῆς βοήθειας τῶν Εὐρωπαϊκῶν πλοίων. Ἡ περὶ τούτων ἀφήγησις τοῦ Δούκα, εἶπεν, εἶναι συγκεχυμένη καὶ ἀνασκευαστά.

καὶ 4) ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ 1399 ὁ Μανουὴλ εἶχε συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ Ταμερλάνου περὶ συμμαχίας κατὰ τῶν Τούρκων.